

SZÉKELY ERVIN

A FELJELENTÉS

Mercator
Stúdió

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

Kiadja a Mercator Stúdió
Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Lektor: Gál Veronika
Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 978-963-607-839-3

© Székely Ervin, 2011
© Mercator Stúdió, 2011

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.
www.akonyv.hu és www.peterybooks.hu
www.facebook.com/Mercator.Studio
Tel/Fax: 06-26-301-549
Mobil: 06-30-305-9489
e-mail: info@akonyv.hu

Székely Ervin

A feljelentés

2011.

Előszó

Úgy jártam ezzel a könyvvel, mint a viccbéli Iván, aki a varrógépgyárban dolgozik, és darabonként akarja kilopni a varrógépet. Lebukik az alkatrészekkel, beviszik a CSEKÁ-ra, és beismeri, hogy a feleségének akart ott-hon összerakni egy varrógépet, aki varrónő, és nehezen keresi a kenyerét. A tisztnek arra az ellenvetésére, hogy már három éve figyelik, és minden-nap hazavisz egy alkatrészt, Iván kétségbeesetten mondja, hogy ez való-ban így van, de amikor ő otthon összerakja az alkatrészeket, mindig kalasnyikov lesz belőle.

Én is egy ártatlan varrógépet, könnyű nyári olvasmányt akartam meg-komponálni, ami – ha az olvasót nem is – de legalább engem elszórakoz-tat. Aztán az „alkatrészek” komor, fenyegető, sőt szörnyűséges fegyverré álltak össze. Kacor Benedek – e regény főhőse – egyszer csak kicsúszott a kezeim közül. Önálló életet kezdett élni, és már nem tudtam leállítani. Ő fogta a ceruzámat.

Ez a könyv végül egy hipotézis. Azt tételeztem, hogy a hatalomgyakor-lás és a demokrácia összeegyeztethetetlen dolgok, és a politikai rendsze-reket úgy alkották meg, hogy a hatalom konszolidációja és a demokrácia szintje fordítottan arányosak. Az egyszer elbillent egyensúly pedig többé nem állítható helyre, minden rendszer – ha hagyják – szükségszerűen elvezet a diktatúrához.

Én ebben a hipotézisben – mint egykor gyakorló politikus – nem hittem. Kacor Benedek azonban közel áll ahhoz, hogy meggyőzzön.

Meg akartam tudni továbbá, hogy a jellem mennyire befolyásolja a poli-tikai karriert. A rendszer termeli a politikust, vagy a politikus szabja saját képére a rendszert? E könyv megírása után arra a következtetésre jutot-tam, hogy az egyén csak dekorál. Ő csak a rendszer mimikáját alakítja, amelyik lehet mosolygósabb vagy komorabb. A rendszer lényege viszont független annak alkotóelemeitől, az egyénektől. És végső soron a rend-szer szelektál.

Kevés művészi eszközt használtam ebben a könyvben. Nem is volt ne-héz elkerülnöm használatukat, hiszen többségüket nem birtoklom. De ez tudatos döntés is volt. Nem akartam az olvasó figyelmét elterelni és a re-gényt megterhelni leírásokkal, impresszionista vagy éppen naturalista áb-rázolással. Azt hiszem, hogy a visszafogott, többnyire szenttelen stílus jobban érzékelteti a lényegét.

Ennek ellenére nem tudtam ellenállni néhány csábításnak: ezek egyike a pártok megnevezései. Szórakoztatott az az ötlet, hogy egy talmi világ-

ban az egyedüli őszinte elem a párt neve. A pártok képmutató programjai és megnevezései közötti groteszk ellentét talán enyhíti a – tőlem részben független – írói verdiktum súlyosságát. Különösen a Daliás Árulók Pártjára vagyok nagyon büszke. Ha van telitalálata a regénynek, akkor ez az.

Első regényem, a Műember kapcsán sokan megkérdezték tőlem, hogy kiket rejt egy-egy szereplő. Kit kell keresni Golyó Ágostonban vagy Gondolati Bélában? Már akkor is elmondtam – bár sokan kételkedtek benne –, hogy szereplőimet nem a kortárs politikusokról mintáztam, bár tagadhatatlan, hogy a nyersanyagot, amelyet ők kínáltak, felhasználtam. De a célom akkor is és most is sokkal több volt annál, minthogy aktuálpolitikai regényt írjak, vagy megrajzoljam egyik-másik politikus karikatúráját. Tartok tőle, hogy az általam alkotott karakterek akkor is aktuálisak lesznek, amikor a mai politikusokról már csak múlt időben beszél az utókor.

E regény írása közben feltettem magamnak a kérdést, hogy Kacor Benedek miért nem távozott korábban önként a politikából. Hiszen titkon már a kezdet kezdetén érezte, hogy amit tesz, az erkölcstelen. Amikor már annyi pénze volt, hogy csak a kamataiból lazán megélhetett volna ő és családja, abbahagyhatta volna, de mégsem tette. Kacor Benedek viszont tudta azt, amit akkor én még nem: egy demokráciadeficités társadalomban nincsenek (biztonságban) az exek. Tokay György volt képviselőtársam mondotta egyszer, hogy a demokrácia mércéje az is, hogy vannak-e életben lévő exelnökök (Romániában akkor még nem voltak, s most is csak reménykedem abban, hogy rövidesen hárman lesznek). A diktatúrák ugyanis nem tűrik az exeket. A diktátorok útja a hatalomból vagy a mauzóleumba vagy a kivégző osztag elé visz. Kacor pontosan tudta, hogy kénytelen feljebb haladni a ranglétrán, ellenkező esetben akarata ellenére mártír lesz belőle.

Az Országos Korrupcióellenes Ügyészségnek

Romvár – Ősz utca 3.

Tárgy: Önfeljelentés, feljelentés

Alulírott Kacor Benedek, Romvár, Dr. Sajó Levente utca 37 szám alatti lakos, a JH-567297-es számú személyazonossági igazolvány és a 154032245987 számú személyi szám tulajdonosa, gépészmérnök, jogász, a Kacor Consulting kft. tulajdonosa és ügyvezető igazgatója, büntetőjogi felelősségem tudatában ezennel feljelentést teszek magam ellen, korrupció, csalás, befolyással való üzérkedés, szolgálati visszaélés, zsarolás, megvesztegetés, fenyegetés (esetleg egyéb) bűncselekmények elkövetése miatt.

A tényállás ismertetése:

A ballagás

Legjobb lesz, ha a ballagással kezdem. Bár a törvényszegés nem akkor kezdődött, az előzmények ismerete fontos lehet a bűncselekmények besorolása illetve a büntetési tételek helyes kiszabása szempontjából.

Tehát az egyetemi évről 1978-ban volt. Az ünnepség fontos része volt a ballagás. A hagyomány azt kívánta, hogy mi, végzősök a Gaudeamust énekelve végigvonuljunk az épületen, miközben az alsóbb évfolyamok diákjai sorfalat állnak. Nem vagyok éppen romantikus alkat, de az esemény emelkedettsége, ünnepi jellege magával ragadott. Elhittem tanáraink szabványbeszédeit arról, hogy mi fogjuk kiteljesíteni a műszaki-tudományos forradalmat. Nehéz dolgunk lesz, mert meg kell küzdenünk az előítéletekkel, a szokásokkal, a kényelmességgel. De mi egy pillanatra se feledjük küldetésünket, és akkor a világ jobb lesz révünkön stb. stb.

Szóval ott ballagtam kipirult arccal, és nagyon hittem azt, hogy küzdelmes, de szép életem lesz. Lehetek szegény, lehetek magányos, de elveimet soha nem adom fel, és – a költővel szólva – a mindenséggel mérem magam. Nem a díszbeszédek ihlettek meg. Dehogyan. De akkor még őszinte ember voltam. Nem másoknak, hanem magamnak akartam bizonyítani. Mi tagadás, hiú voltam, no... Hiú, naiv és őszinte. Volt bennem hit. Hittem magamban, a tudásban, a haladásban. Szerepet akartam a világ színpadán. Na tessék: nagyképű is voltam.

Nagyon erősen az emlékeimbe égett ez a kép. Sokáig ez volt a mérce.

Az évváró bankettet egy városvégi vendéglőben tartottuk. Kezdetben protokolláris volt a hangulat. Eszegettünk, táncolgattunk, udvaroltunk és udvariaskodtunk. Aztán úgy alakult a helyzet, hogy odasodrótam egy vidámabb társasághoz, amelyiknek a lelke Tőke Péter volt. Az egyetemi évek alatt nem volt rossz a viszonyunk, de sohasem voltunk barátok. Kicsit tolakodónak tartottam. Olyan embernek, aki kétszer adja el azt, amit egyszer termel meg.

Mértékkel ugyan, de stréberkedett, KISZ-titkár lett, a jegyei ezért jobbak voltak annál, mint amennyit megérdemelt, bár okos fiú volt. Mindegy. A lényeg az, hogy Péter nagy formában volt, énekelt, gitározott, vicceket mondott. Hangulata hamar átragadt rám is, és miután megittam néhány pohárral, azon kaptam magam, hogy vele együtt csinálom a fesztivált.

Hirtelen az összes diáktrefánk eszünkbe jutott, egymás szavába vágva magyaráztuk a mulatságos történeteket, kis közönségünk pedig harsány röhögéssel köszönte meg a poénokat. Egyebek közt eszembe jutott, hogy egy néger kollégának egyszer megtanítottuk valamelyik népdal parafrázisát, amelyik az országot akkor vezető diktátorpárt gúnyolta (ki tudja, melyik fűzfapoéta kollégánk „remekműve” volt). A srác alig egy éve volt Tranzíciában, és nem értette a szöveg finomságait, szójátékait, kikacsintó utalásait, ezért fogalma sem volt róla, hogy milyen felforgató dalt énekelgettünk vele. Gond akkor lett, amikor a srác elment egy előadásra, ahol egy, a hazájából érkezett együttes lépett fel népes közönség előtt. Amikor az együttes tagjai megtudták, hogy a honfitársuk, akkor arra kérték, tanítson meg nekik egy tranzit népdalt, amivel majd a műsoruk végén meglephetik a közönséget. Nos, a fiú épp ezt a parafrázist tanította meg gyanútlan barátainak, akik el is énekeltek. A meglepetés totális volt. A kékszemű fiúk hetekig nyomoztak az ügyben, de nem jutottak semmire.

Még sokáig ökörködtünk, sok trefás dolgot meséltünk, és a végén – ahogyan ez akkoriban gyakorta megesett – berúgtunk.

Másnap délben csengőszóra, kiabálásra ébredtem. Az egyetemről küldtek értem egy srácot, hogy jelentkezsem azonnal a titkárságon. Én azt sem tudtam, melyik világon vagyok, de a srác erősködött, hogy nagy baj lehet, mert a dékán személyesen kerestet. Hosszas nógatásra felszedelőzködtem, és bementem a titkárságra. Ott egy pofa, akit addig nem is láttam, nyersen közölte velem, hogy másnap reggel nyolckor jelentkezsek az Állambiztonsági Ügynökség hetedik kerületi kirendeltségén, és legyen nálam a személyim. Többet nem mondott, hiába érdeklődtem, hogy milyen ügyben. A délután folyamán megtudtam, hogy Tőke Pétert és még másokat is beidézték azok közül, akiknek előző este produkáltuk magunkat. Ekkor Péterrel megegyeztünk, hogy bármit is kérdeznek, azt fogjuk mon-

dani, hogy nem emlékszünk semmire, mindent letagadunk, és semmiképp sem vallunk egymás ellen.

Másnap aztán kiderült, hogy a néger kollégának megtanított népdalparafrázis miatt hívtak, amit én meggondolatlanul elkotyogtam. A tiszt azzal kezdte, hogy ne is próbáljak tagadni semmit, mert legalább tíz nyilatkozat van nála arról, hogy én vagyok a tettes. Blöfföl, gondoltam, és játszottam azt, hogy nem emlékszem semmire. Erre bezártak egy üres szobába. Papírt, golyóstollat adtak, és azt mondták, hogy írd le mindent, addig pisilni sem engednek ki. Kitartottam. Hiába hallgattak ki többször is, és zártak be újra meg újra, mindig ugyanazt írtam: nem emlékszem semmire.

Egyszer azt mondták, hogy Péter már mindent bevallott, és szembesíteni fognak velem. Ez azonban sokáig nem történt meg. Amennyire meg tudtam ítélni, már éjfél is elmúlhatott, amikor behívták Pétert és kérték, hogy mondja a szemembe, amit nekik – állítólag – már elmondott. Péter rendkívül lazán és nyugodtan csak annyit mondott, hogy ő nem mondott rólam semmit, és nincs is mit mondania, hiszen nem emlékszik semmire. Erre a tiszt – nem az, aki engem vallatott – csúnyán szájon vágta, és kirugdosta az irodából. Ettől kezdve azonban a helyzet megváltozott. Nem kértek tőlem több nyilatkozatot. Azt mondták, hogy erre nincs is szükség, hiszen elegendő bizonyítékuk van ellenem, és várjam otthon a bírósági idézést, mert bűnvádi eljárást indítanak ellenem. Mindezt elkerülhetném egy beismerő nyilatkozattal, hiszen ők is emberek, és értik a viccet is, de ha nekem jobb hat év börtönnel kezdeni az életet, akkor csak tegyem. Persze, nem törtem meg, sőt a győzelem érzésével távoztam a „szervektől”.

Minthogy nem volt túl jó a tanulmányi átlagom, a kihelyezést Füzeshalomra kaptam. A helyi gépkocsicserealkatrész-gyár mérnöke lettem. Nos az, hogy mérnök voltam a gyárban, csak papíron volt igaz. A hagyományoknak megfelelően a tulajdonképpeni mérnöki munkát a mesterek végezték. Én amolyan művezetői beosztással voltam kénytelen beérni. Az elején ez nagyon zavart. Örökösen konfliktusaim voltak a mesterrel, a főmérnökkel. Megpróbáltam én mindent: kezdeményeztem egy műszaki értelmiségi kört, előbb a gyáron belül, később a város művelődési házában. No, ebből is bajom lett, mert valaki feljelentett, hogy felforgató tanokat terjeszték, és illegális szakszervezetet akarok alapítani a lengyelországi Szolidaritás mintájára. Megint behívtak az állambiztonságiak, nyilatkozatokat kértek tőlem, de én megint ellenálltam. Egyszer még beszervezni is megpróbáltak, de én azt is elhárítottam. Ekkor azonban még naiv voltam. Azt hittem, hogy minden, ami velem történt, az a véletlenek játéka, rossz időben, rossz helyen jelentem meg, de egyszer majd minden rendbe

jön, meg tudom mutatni, ki vagyok, és mit tudok. Az emberek majd elismernek, én érvényesülök, és mint a mesében, boldogan élek, amíg meg nem halok. Éppen ezért nyüzsögtem annyit. Kerestem a barátságot, a szerelmet, eljártam minden rendezvényre, bár Füzeshalmon pangott a kulturális élet. A dolgok azonban nem fordultak jobbra. Sőt ellenkezőleg. A részlegvezető mester csapdát állított nekem. Rám bízta, hogy én gyűjtssem össze a Vöröskereszt támogatására a pénzt. Emlékszem, 5 lejes bélyegeket kaptam, minden alkalmazottnak kellett adnom egyet. A befizetők nevét fel kellett vezetnem egy listára, a pénzt és a kimutatást pedig át kellett adnom a pénztárosnak. Már majdnem kiosztottam az összes bélyeget, amikor az egyik mérnök kolléga kért tőlem száz lejt kölcsön. Mondtam neki, hogy nincs nálam pénz. Azt mondta, hogy adjak a bélyegek árából, másnap megadja. Naivul adtam neki. Fél óra sem telt el, jött a részlegvezető a pénzügyi ellenőrrel megvizsgálni, hogy miként állok a bélyegekkel. Minthogy meg kellett magyaráznom a hiányt, elmondtam, hogy a pénz egy részét kölcsönadtam. Azt mondták, hogy ez sikkasztás, és kénytelenek jelentést tenni róla az igazgatónak. Kihallgatást kértem Petres Dánieltől, az igazgatótól. Mire fogadott, már ott is volt az asztalán a jelentés. Nem nagyon érdekelte a magyarázatom. Azt mondta, hogy a jelentést neki kötelessége átadni a rendőrségnek, különben bűnpártolást követ el, és ezért ő is felelősségre vonható. Egyelőre azonban nem tesz feljelentést ellenem. Jobb, ha ott lesz a papír nála, és ha a dolgot nem firtatják, akkor „elfelejt” intézkedni, mert ő nem akar nekem rosszat. De – természetesen – ha a „dolog tovább bűdösödik”, akkor nem tehet mást, és követi a törvényes utat.

Az eset után depresszióba estem. Orvoshoz azonban sokáig nem akartam menni. Végül az aktuális barátnőm elvitt egy bizonyos Kalkula Mihály doktorhoz Romváron. Ez nagyszerű fickó volt. Nyurga, élénk szemmozgású, kicsit olyan, mint aki minden pillanatban ugrásra kész, de nagyon jól kordában tartja magát. Mozdulatai szögletesek, stílusa szenvedélyes, de mégis fegyelmeztet és közérthető volt. Miután aprólékosan kikérdezett, elmondta, hogy én nem is vagyok beteg, csak beilleszkedési problémáim vannak. A valóság nem igazolta vissza előzetes elképzeléseimet. Elmondta, hogy ő is hasonló helyzetben van. Kutatóként ellopták a találmányát, kirúgták az állásából, és most alkoholistákat kénytelen gyógyítani, holott ő szorulna leginkább kezelésre. Kalkula szerint a világ igazságtalan, és nem lehet megváltoztatni. A rendszer úgy van kitalálva, hogy folyamatosan újatermelje önmagát. Aki a kerekék közé kerül, azt felmorzsolják. Az egyetlen lehetséges megoldás a passzív ellenállás. Ezen ő azt értette, hogy vissza kell húzódní a közéletből. Észrevétlennek kell maradnunk

mindaddig, amíg jönnek a jobb idők, merthogy ez a helyzet nem maradhat így sokáig. A világ változik, Európa változik, és Tranzícióban sem állhat meg a történelem. De az eseményeket nem mi, jóhiszemű kisemberek irányítjuk, hanem ugyancsak ők, a rendszer emberei. Ha mi megpróbálunk beleszólni a dolgokba, még akkor is eltaposnak, ha velük egy irányba mozdulunk. Nem értettem. Hát nem most mondta, hogy a rendszer újra-termeli magát? Akkor miért akarná megváltoztatni a helyzetet? Azért – mondta Kalkula –, mert a rendszer nem mindig ugyanabban a formában termeli újra magát. A történelem során néha forradalmak törnek ki. Ezeknek a látszólagos célja az, hogy eltöröljék a rendszert, és újat hozzanak a helyébe. Valójában azonban csak a forma változik. Az elhasználódott és kompromittálódott, alacsony hatékonyságú rendszert felváltja egy jobb imidzsű és hatékonyabb forma, azonban a rendszer lényege nem változik. – És mi lenne a rendszer lényege? – kérdeztem. – A hatalom konszolidációja és koncentrációja. Az erőforrások fölötti monopólium megőrzése. No, ezzel vitatkoztam. A történelemben nagyon sokszor voltak olyan forradalmak, amelyek gyökeres változást hoztak. '45-ben például a teljes politikai elitet lefejezték, és újak jöttek a helyükre. Kalkula csak mosolygott. Azok tűnnek el a forradalmakban, akik nem értik meg a rendszert, és lecövekelnek annak egy bizonyos formája mellett. De a történelmet nem ők irányítják. A politikai elitet lehet, hogy lefejezték (némelyiküket szó szerinti értelemben is), de a rendszer kontinuitása nem jelenti feltétlenül a rendszer haszonélvezőinek a folytonosságát. Az új rendszer csak addig demokratikus, amíg ki nem alakul, és meg nem szilárdul a saját elitje. Amint ez megtörténik, rátelepszene az erőforrásokra, és kialakítják azt a jogrendet, amely hosszú távú uralkodásukat biztosítja. Tekintettel arra, hogy a műszaki és a társadalomtudományok fejlődnek, a rendszer egyre időt állóbb formákba bújjik, egyre ritkábban érik olyan kataklizmák, mint amilyen itt a második világháború után volt. Rövidesen új formát fog ölteni a rendszer – mondta Kalkula. Ez már nem fog akkora megrázkódtatással járni, mint a legutóbbi. És ha ön ügyesen taktikázik, akkor bekerülhet a rendszerbe. Rövidesen újraosztják a lapokat. Egy részüket ugyanazok kapják meg, akiknél most is van. Az ostobákat, akik nem ismerik fel a trendet, ki fogják rúgni a játékasztal mellől, s a helyükre mások fognak leülni: ön vagy én, esetleg a gyárbeli mestere. Készüljön hát a változásra. Passzív ellenállással. Csak semmi handabanda. Értjük egymást? – Ön belépne a rendszerbe, doktor úr? – kérdeztem. – Nem tudom. Nagy valószínűséggel nem. Nem szeretném feladni az erkölcsi kényelmemet. Persze lehet, hogy ha családos ember leszek, akkor majd másképp gondolkodok (Kalkula).

Mély nyomot hagyott bennem ez a beszélgetés. Sok álmatlan éjszaka után kénytelen voltam rájönni, hogy dr. Kalkulának igaza van. Bele kell törődnöm abba, hogy a rendszert nem változtathatom meg. Néhány nappal később visszamentem Romvárbá. Elmentem az egyetemre, ahol tanultam. Pontosán csak abba az épületbe, amelynek rendeltetése időközben megváltozott. KISZ-múzeum lett belőle. Tele volt ostoba propagandaanyagokkal. Az amfiteátrumban, ahol régebb a mechanika tudományának legújabb eredményeivel ismerkedtem, most a diktátor fiatalkoráról szóló propagandafilmét vetítették egy végtelenített szalagról. Hogyan harcolt ő a burzsoázia ellen már 16 éves korában, és miként szenvedte el a kapitalista börtönököt percre sem adva fel eszményeit. Végigjártam a folyosókat, ahol ballagtunk. „Gaudeamus igitur...” Ahol könnyekkel a szememben elhatároztam, hogy tudásom legjavát, életemet adom a jóért, az alkotásért, az emberért. És ahol most lépten-nyomon tagsági könyvekbe, plakátokba botlottam, miközben szünet nélkül szóltak a mozgalmi indulók. Gaudeamus igitur... Nesze neked, Gaudeamus igitur! Ez volt az én ellenballagásom. Kiballagtam illúzióimból az internacionálé és a hazafias dalok ritmusára.

A lakás

A Kalkula doktor javasolta passzív ellenállás gyümölcsei lassan beértek. Visszahúzódtam. Munkámat a minimális szinten láttam el, ezzel nem zavartam senkit. A kollégák egyre barátságosabbak lettek hozzám. A Vörös-kereszt pénzalapjának ideiglenes megvámolására sűrű fátyol borult. A „szervek” sem zaklattak többet, bár jó okuk lett volna rá. Esténként hallgattam a Szabad Európa Rádió tranzit nyelvű adását, és másnap a munkatársak örömeire megosztottam velük a hallottakat. Persze rendszeren kommentárokkal fűszereztük az információkat.

A magánéletem is kezdett egyenesbe jönni. Beleuntam az egyéjszakás kalandokba, és lehorgonyoztam Bea mellett. Ő szintén a gyárban dolgozott. Laboráns volt. Mosolygós, barna kislány. Csöndes és alkalmazkodó. Pont ilyen kellett nekem. Nem tudom, hogy ilyen intimitások relevánsak-e a későbbi bűnelkövetéseim megítélésében, de úgy érzem, hogy el kell mondanom: Bea még szűz volt. El nem hittem volna, hogy ilyen még létezik a huszadik században (vagy a huszadik X-ben, ahogyan az ostoba titkárnőnk, Erika mondta volt). Szóval, Bea. Nem biztos, hogy a tényállás szempontjából fontos, de el kell mondanom valamit. Beával úgy alakult,

hogy egy darabig hiába tapostam körülötte a gyepet. Nem reagált semmi-
re. Közel harmincéves korára a férfiembernek már kialakul a
lefejtéstechnika-készlete. Beszéli a csajt magáról, úgy tesz, mintha
nagyon érdekelné életének minden kicsi részlete. Eljátssza, hogy minden-
nél és mindenkinél fontosabb a számára. Figyelmes. Nem felejt el a név-
napokat, születésnapokat, virágot. Szórakoztató. Van egy kis notesze 23
különböző tréfás történettel. Ezeket mind elmeséli, variálja. Néha mintha
csak véletlenül történe, ottfelejt a kezét az áldozat vállán, combján, de-
rekán. Aztán egyre gyakrabban ottfelejt. Végül már ott tartja. És amikor
már ott tart, akkor továbblép. Ha nem megy, akkor egy kicsit kiborul. El-
játssza, hogy szenved. Hagyja magát vigasztalni, és minden kezdődik
előlről, amíg csak megnyílik a kapu. Nos, ez Beánál nem jött be. Egyik
sem. Már majdnem feladtam. Utolsó rohamaim egyikére válaszolva nagy
nehezen eljött velem moziba. Hazafelé menet meg akartam csókolni. Nem
engedte. Miért akarsz velem járni? – kérdezte. Elöntött a düh. Hogy kér-
dezhet egy nő ilyen marhaságot? Naná, azért, mert elromlott a kisvas-
utam, és nincs amivel játszom. Ezt akartam neki odavágni, de aztán
meggondoltam. Mondom, ha nem lesz itt semmi, akkor legalább szórako-
zom. – Azért, mert szeretlek, és el akarok venni feleségül – válaszoltam.
Erre Bea megállt, mint akibe villám csapott, majd a nyakamba ugrott, és
megcsókol. Első pillanatban ki akartam mászni a csávából, de aztán ma-
radtam. Beába is beletörődtem, mint a szakmai megalkuvásba. „Része a
passzív ellenállásnak” – mondta erre később Kalkula doktor, és bólogatott.
Már akkor ott, az utcán tudtam, hogy feleségül fogom venni Beát, gyerme-
keket szül nekem, és vele fogom lekiáltani az életem. Ez nem épp így
történt, de erről majd később. Azt hiszem, hogy akkor ott, az utcán kiszere-
tettem belőle. Tudom, hogy ez nagyon hülyén hangzik két okból is. Egy-
részt, mert sohasem voltam bele nagyon szerelmes, másrészt pedig azért,
mert otthagyhattam volna. Viszont Bea magatartása nagyon is beleillett a
képbe, amelybe Kalkula doktor előadása után kerültem. Racionális párvá-
lasztás ez, gondoltam. Minek a handabanda. Az eget és földet megráz-
kódító szerelem. Az ilyenekből elegendő lett. Konvencionális életet akar-
tam, és erre Bea ideális partnernek mutatkozott. Ő nem fog az egekig
emelni, de az általa okozott esetleges csalódás sem fog a porba sújtani.
Ez egyébként később így is lett, de ne szaladjunk az események elébe.
Azt szeretném, hogy az ügyész urak pontosan tudják időrendi sorrendben,
hogy mi hogyan történt, mert ezeknek a részleteknek az ismerete nélkül a
rám kiszabandó büntetési tétel pontos meghatározása komoly nehézsé-
gekbe fog ütközni. Most tehát egyelőre ott tartunk, hogy házasságot ígér-
tem Beának, és ezt a fogadalmamat meg is tartottam.

Az esküvő nem volt nagy. Beának nem sok pénze volt, nekem pedig semmi. Csak a család és néhány barát jött el az eseményre, amely mindezeken ellenére túlságosan protokollárisra sikeredett. Vékonyra pusztították a bőrt a pofámon, és sűrűn kíváncsították a „kőházat”, bár én egy tömbházlakással is beértem volna. Nagyon untam az egész ceremóniát. Alig vártam, hogy eltűnjenek, és végre ágyba bújhassak Beával. Ha tőlem függne, megszüntetném a lakodalmakat, a keresztelőket és az egyéb ilyen hamis népünnepélyeket. Az ember feszeng az öltönyében, és hallgatja a sztereotípiákat, mosolyog, és mondja a semmit. Ekkor jöttem rá, hogy én voltaképpen nem szeretem az embereket. Kikért is akartam én feláldozni tudásomat, munkabírásomat, királyságomat és fele férfiségomat (vagy fordítva?). Ezekért a kikent kifent pojácákért, akik alig várják, hogy jóllakva hazamenjenek, és a tévé előtt lábujjaikat ropogtatva megigyanak egy sört? No, nem.

Az esküvő után leadtuk lakásigénylésünket a gyárnál, ahol épphogy ki nem röhögtek, de azért iktatták a kérvényt, és nagyobb bérleményre cseréltük a garzonlakásomat (mit szintén béreltem). A következmény az volt, hogy sokkal több lakbért fizettem, és szűkösebben laktunk. Rájöttem, hogy a lakótér nagysága és a lakók száma között nincs egyenes arány. Két embernek háromszor annyi lakófelület kell, mint egynek, háromnak már hatszor annyi, és mind így. Ez azért van így, mert több ember több igényt jelent. Ha csak egyedül vagyok, akkor egyetlen szobám hálószoba, ebédlő, nappali és dolgozószoba is egyben. A szoba funkcióváltásai zökkenőmentesen megoldhatók. Két embernek viszont már külön hálószobára, nappalira és ebédlőre van szüksége, mert én nem tévézhetek ott, ahol a feleségem aludni akar, és ő sem ebédelhet ott, ahol én dolgozni szeretnék, merthogy csak egy asztal van a szobában.

Mindennek a tetejébe Bea néhány héttel az esküvő után teherbe esett. A lakáskérdés megoldatlansága eléggé nyomasztó volt. Bea majdnem minden nap megkérdezte tőlem, hogy hová állítsuk a gyermekágyat, hol fog pelenkázni, és miképpen lehetne hangszigetelni a tömbházlakást, hogy az utcáról felhangzó zajok ne zavarják meg a kicsi pihenését. Bal-szerencsénkre ugyanis bérleményünk a Romvár felé vezető műút mellett volt, ahol gyakran még éjszaka is fel-felbőgtek a kamionok. A kétszobás lakás bármelyik sarkára is mutattam remélve, hogy ott megfelelő helye lesz a kiságynak, Bea azonnal megvétózta. Vagy túl közel, vagy túl távol volt az ablaktól, s ha nem ez, akkor nem lehetett volna tőle kinyitni a szobaajtót, esetleg túl közel esett a budihoz.

Hogy a dolog még kínosabb legyen, néha meglátogattak minket Bea szülei. Ilyenkor anyósom mindig elsírta: „Jaj ti szegény gyerekek, hát hogy

tudtok itt élni, ebben a kis lyukban? És mit fogtok csinálni, ha jön a kicsi? Ó, ó!” Az érdekes az volt, hogy anyósom sohasem várt választ a kérdéseire, hanem azonnal továbblépett és felvillantotta a megoldást: „Talán ha Benci beszélne ott valakivel a gyárban... Mások is így csinálják ezt. Miért lenne ő maflább, mint a többiek.” Ilyenkor tudtam, hogy a felszólításra mondanom kellene valamit, de megkutyáltam magam és nem válaszoltam. Anyósom ne adjon nekem tanácsokat.

Különben ez az apróság nyilvánvalóvá tette számomra egyik komoly fogyatékoságomat. Gyűlöltem kérni. Ez még előző életem öröksége volt. Egy szabad ember, reformer és purifikátor, az nem kér senkitől semmit. Ő nem lehet gyenge és elesett, neki másokért kell dolgoznia és nem magáért. Viszont a passzív ellenállás lovagjának arzenáljában kiemelt helyen áll a kapcsolatépítés és a kapcsolatok felhasználása. Nos, ezt sokáig nem sikerült elsajátítanom.

Ahogy múltak a hetek, úgy vált életünk és beszélgetéseink központi témájává a lakáskérdés. Veszekedni még nem veszekedtünk, de éreztem, hogy már ez a pillanat sincs messze. Bea és az anyja szemrehányásai egyre élesebbek lettek. Egy vasárnap aztán apósom – aki eddig nem szólt bele ezekbe a megbeszélésekbe – előállt a megoldással: „Beszélni kell a szakszervezettel. Én ismerem. Tetter Ödönnek hívják. Igen rendes ember. Mondtam neki, hogy meg fogod keresni egy bizonyos problémával. Azt mondta, hogy jól van. Én elintézttem ezt, a többi már a te dolgod.” Apuka igazán kedves – mondtam. Azt, hogy jobb lenne, ha nem adna nekem házi feladatokat, már nem mertem hozzátenni, de reméltem, hogy iróniámat így is érti. Nem értette: „Ugyan fiam, a lányoméért teszem.” Ettől kezdve nem volt maradásom. Beszéltél már Tetter Ödönnel? Ezzel a kérdéssel fogadott Bea, a hitvesi csók helyett, és ezt hallottam anyósomtól minden találkozásunk alkalmával.

Végül elmentem Tetterhez, akit történetesen ismertem. Szerintem egyáltalán nem volt rendes ember. Mindenkinek ártott, akinek tudott, és akkor örült, ha keresztülhúzhatta valakinek a számítását. Állítólag az üdülőjegyeket csak azoknak az asszonyoknak adta, akik lefeküdtek vele. Előadtam, hogy miről van szó. Belső zsebemben ott lapult egy boríték, benne 1000 lej. Ennyit szánt a Bea családja az én pénzemből a „szakszervezetis” megvesztegetésére. Tetter – legalábbis nekem az volt az érzésem – kajánul hallgatta. Mikor befejeztem a mondanivalómat, az érdekvédelem bölcs vezetője, az „áttételi szíj” a párt és a tömegek között – állítólag így nevezte Lenin a szakszervezeteket – sokáig hallgatott. A primitív emberekre jellemző lassúsággal kiélvezte hatalmát. „Szóval Kacor elvtárs azért jött, hogy járjak közben, kapjon hamarabb lakást. Tudja, azt Kacor elvtárs,

hogy hányan várnak még lakásra ebben a gyárban? Vannak köztük sokgyerekes családok. Munkások, nem pedig ilyen irodisták, mint itt maga is. Nekik kéne a lakás elsősorban. Nos, nem mintha nem tehetném meg. Persze a szakszervezet szava, az döntő. De erkölcsös lenne-e Kacor elvtárs?” „Nézze, kérem, Tetter elvtárs. Tudom, hogy sok megalapozott kérés vár elbírálásra, de úgy gondolom, hogy a fiatal műszaki értelmiségnek is szüksége van megfelelő életkörülményekre tehetsége kibontakoztatásához. Egyébként ezt a kis borítékot az apósom küldi önnek nagy tisztelettel” – mondtam és ezzel átnyújtottam volna a borítékot. Tetter erre kiborult. „Talán benne van a Vöröskeresztől elsíbolt pénz is? Tetter elvtárs, nagyon rossz dolgokat beszélnek itt magáról az emberek. Mit szólnának, ha megtudnák, hogy én egy ilyen sikkasztó, Szabad Európa Rádiót hallgató felforgatót juttatok lakáshoz, miközben a derék munkásemberek szuterénben nyomorognak. Nekem is van felelősségem. Mindent azért én sem tehetek meg. Pusztuljon a szemem elől, Kacor polgártárs!”

Hazamentem azzal, hogy Tetter kirúgott. A teljes igazságot nem mondtam meg Beának. Mindössze azt közöltem vele, hogy mások szociális helyzete a miénknél is rosszabb, s ha most mi kapnánk lakást, akkor Tetter nem tudná lemosni magáról a korrupció vádját, és ezért nem mert kockáztatni. Újabb drámai családi ebédek és most már veszekedések következtek. Hogyan lehetek olyan tutyi-mutyi, miként baltázhattam el, hiszen mindenki tudja, hogy aki Tettert megkeni, az rövidesen lakást kap. Menjek vissza, csapjak az asztalra. Fenyegetsem meg a párttal. Vagy épp ellenkezőleg: hívjam meg vacsorára. Igyunk egy kicsit, és akkor biztosan megpuhul. Nekem azonban elegendő lett. Kész. Eddig volt. Megtettem, amire kértek, majmot csináltam magamból, kirúgattam magam, elég volt. Ami nem megy, azt nem kell erőltetni. Ezzel a lenini idézettel fejeztem be a kirohanásomat, és kirúgtam apóspajtasékat. Bea két napig nem beszélt velem. Aztán mártír arccal közölte, hogy ő megy el Tetterhez. Semmi értelme, gondoltam, de legalább meggyőződik róla, hogy ezt nem lehet elintézni. Tévedtem. Bea sugárzó arccal jött haza: már a jövő hónapban meglesz a lakás.

Sokáig nem tudtam, hogy higgyek-e Erikának, a titkárnőnek, aki egyszer megsúgta, hogy Bea a raktárban lefeküdt Tetterrel a lakásért. Azzal nyugtatgattam magam, hogy Erika azért mószerolja Beát, mert konkurenst lát benne és különben is, Tetter nem kockáztatná, hogy kitudódjon: megkefélt egy várandós asszonyt, és kockáztatta a nő és a magzat egészségét. Ismét tévedtem. A válásunkat megelőző veszekedések egyikén Bea – vélhetően bosszúvágyból – odavágta, hogy igenis, megtörtént.

A nagy Tibi és a kicsi, avagy hogyan lettem párttag

Almási Tibiről sokáig nem tudtam, hogy a vállalat párttitkára. Egyáltalán nem úgy viselkedett. Közvetlen, rokonszenves gyerek volt, akinek lételeme az ügyeskedés volt. Akik a diktatúrában éltek, azok biztosan ismerik ezt a típust. Mindenkihez kedves, mindenkit ismer, és mindent el tud intézni. A legnagyobb éhínség idején Tibinek szalámija, húsa, kenyere, benzinje, de még fekete kávéja is volt, ami pedig abszolút valutának számított. Hogy mindezt miként csinálta, az mindannyiunk számára rejtély volt, de néha sikerült betekintést nyernem a Tibi-féle sajátos cserekereskedelem részleteibe. Faluról hozott szilvapálinkát, ezt cserélte hússal, a húst csokoládéra, a csokoládét vajra, a vajat szalámira, a szalámit olajra, az olajat benzinre stb. stb. Mindezen műveletek közben a szocialista kereskedelemben ismeretlen áruk egy része ottmaradt nála. Félreértés ne essék, nem lopta el, hanem kicserélte. Ha például valakinek két kiló hús kellett, akkor ő három kiló hús értékű szilvapálinkát adott át a megvesztegetett hentesnek, és egy kiló húst megtartott magának

Volt egy rossz Skodája (MB 1000). Azzal furikázott egész nap és bonyolította ügyleteit. De nemcsak árucserével, hanem kijárással is foglalkozott. Ha valakinek például színes televízióra volt szüksége – ezt annak idején csak kiutalásra adták –, akkor Tibi el tudta intézni, hogy az illető soron kívül megkapja a papírt. De közbenjárt bölcsődei, óvodai helyek megszerzésében, és bukásra álló diákok megsegítésében is jeleskedett.

Mi hosszú ideje tudtunk egymásról, de közelebbi kapcsolatba csak akkor kerültünk, amikor a Tibi Skodája beadta a kulcsot. A motor elromlott, alkatrészt pedig még ő sem tudott szerezni hozzá. Új kocsira nem volt pénze, ezért úgy döntött, hogy szerez egy Dacia 1300-as motort, és azt beépíti a Škoda karosszériájába. Dictum factum. Megszerezte a motort (venni nyilván nem lehetett), de szüksége volt egy szakira, aki átalakítsa kissé a Skodát ahhoz, hogy a Dacia motorja üzemeljen benne. Máig sem tudom, hogy miért, de engem talált a legalkalmasabbnak erre a feladatra. Előbb szabadkoztam, hogy én gépészmérnök vagyok ugyan, de az autó, az egy külön műfaj, jobb lenne autómérnökhöz fordulnia. Ő azonban csak erősködött, hogy a sebészorvos is ki tudja kúrálni a náthát, nem kell minden aprósággal „hóttspecialista” szakemberhez fordulni. Különben neki megvan a véleménye ezekről a felkent szakemberekről. Csak a szájuk nagy. Valójában annyit sem tudnak, mint egy jó közepes lakatos (ez a nézet egyébként uralkodó volt a cserealkatrészgyárban, nem valószínű,

hogy Tibi eredeti ötlete volt). Végre ráálltam, hogy megrajzolom a szükséges idomokat, áttételeket, aztán Tibi majd „kifusizza” őket a gyárban. Szerencsére ez a Tibi pedáns ember volt, megőrizte a Škoda eredeti rajzait és a műszaki leírást, így viszonylag hamar elkészültem a munkával. Amikor készen lettek az alkatrészek, ugyancsak én mentem el hozzá délutánonként összerakni az autót.

Várakozáson felül kellemesen teltek ezek az órák. Tibi kellemes, jó humorú beszélgetőpartner volt. A felesége ilyenkor mindig süttött finom „kőttestísztaakat”, abból falatoztunk, miközben a garázsban felállított, viharvert lemezjátszóról régi Illés- és Omega-számokat hallgattunk. Ha netán tovább tartott a maszekolás, akkor egy üveg bor is előkerült, sőt a szomszédból átjött nézelődni az öreg Adler bácsi, az Auschwitzot is megjárt zsidó, aki hegedűjén tranzit, magyar és orosz népdalokat játszott egészen sajátos, jiddis stílusban néha németül énekelve a tranzit nótákat, ami igencsak komikus volt. Sokkal később, egyik prágai utamon tudtam meg, hogy ezt klezmer zenének hívják.

Közben Tibi – szinte észrevétlenül – elintézte, hogy telefonhoz jussunk. Ezt is anyósom folyamatos pressziójára kaptuk meg. „Mert mi lesz, ha szegény Beámhoz ki kell hívni a mentőket? Mire Bencike elkutyagol az állomásra (ott volt a legközelebbi nyilvános telefon), addigra az én szegény Beám el is vérezhet.” Kérdésemre, hogy engem miért becéz, és a lányát miért nevezi következetesen „szegény Beának”, holott szerencsére nem kell nélkülöznünk, és egy várandós asszony nem annyira elesett, hogy lesajnálják. Egyébként is Füzeshalom lakosságának legalább 50 százaléka nem rendelkezik telefontal, de azért senki sem tartja szegénynek őket. Elrévedezve azt válaszolta, hogy „de egy szerető anya már csak ilyen...” Elhihetik, tisztelt ügyész urak, hogy ezek után már szinte azért szurkoltam, hogy ne legyen telefonunk, hadd lássa Olga mama, hogy nem úgy ugrálok, ahogyan ő fütyül, de aztán mégsem tudtam tartani a pofámat, és elkotyogtam Tibinek, hogy Bea anyja aggódik, mert nincs telefonunk, és a lánya emiatt esetleg lemarad a saját szüléséről. Ezt poénnak szántam, de Tibi halálosan komolyan vette, és másnap elintézte a telefon beszerelését. Hát ilyen ember volt ez az én Almási Tibi barátom.

Persze hozzá kellett szoknom, hogy Tibi kissé másként látja a világot, mint én. Egyrészt alacsonyabb iskolázottsága, másrészt pedig pragmatikus gondolkodásmódja okán őt nem érdekelték a mélyebb társadalmi vagy politikai összefüggések. Nem volt véleménye sem a szocializmusról, sem a diktátorról vagy annak családjáról. Ezeket a dolgokat eleve adott és megváltoztathatatlan kereteknek tekintette, amelyekben belül érvényesítenie kellett saját érdekeit. A közösségi jó fogalmát csak mint az egyének

individuális jólétét tudta felfogni. Nem gondolkodott azon, hogy az embereknek nemcsak egyéni, hanem közösségi életet is élniük kellene. Mindezek a témák magas, filozófiai és kizárólag elméleti kérdéseknek tűntek előtte, amelyekkel nem foglalkozott. Engem ez egy ideig zavart, de később hozzászóltam olyannyira, hogy társaságában kissé fel is szabadultam. Nem nyomasztott már annyira a gondolat, hogy ebben az országban én nem vagyok szabad. Lám, Tibi nem is akart szabad lenni. Megelégedett azzal, hogy kihasználva a szocialista rendszer szervezeti hézagait, alacsony gazdasági hatékonyságát, megteremtette a maga és családja viszonylagos jólétét. Ekkor merült fel bennem az az ötlet, hogy talán egészségesebb lenne, ha magam is így gondolkodnék.

Egy ködös őszi délután aztán a Skodában felbőgött a Dacia motor, és elindult világhódító útjára – legalábbis mi így mondtuk kacarászva, és örültünk, hogy végre sikerült megbuherálni az autót. Ettől a pillanattól kezdve zavartalanul folytathott tovább Tibi cserekereskedelme.

Számomra a lényeg azonban nem a mechanikai tudásom sikere volt, hanem az, hogy összebarátkoztam Tibivel. Ekkor jöttem rá, hogy felszínes munkahelyi haverságokat leszámítva nekem nem volt igazi barátom. Az otthoni és az egyetemi barátságok megfakultak, én pedig teljesen egyedül éltem Beával és vasárnaponként a szüleivel. Már csak ezért is nagyon örültem, amikor a munka végeztével Tibi felajánlotta, hogy a következő vasárnap vacsorázzunk nála.

Azt külön szerencsének tartottam, hogy Tibi barátságát Bea sem kifogásolta. Korábban, ha kimaradtam egyik vagy másik kollégával, nagyon megdorgált. Ami még ennél is rosszabb volt, a kedves anyósom, Olga a következő ebéden nem mulasztotta el megjegyezni, hogy „amióta Benci kevesebbet jár haza, mert mindenfelé haverezik, szegény Beámnak sokkal nehezebb”. Egy idő múlva rájöttem, hogy jobb, ha szó nélkül hagyom ezeket az oldalvágásokat, mert anyósom csak az alkalmat lesi arra, hogy kioktasson a férfiember házastársi kötelességeiről.

A vacsora nagyon jó hangulatban telt el. Elmondtam az összes egyetemi anekdotámat, poénkodtunk, nagyokat neveltünk. A két asszony is nagyon jól kijött egymással. Tibi felesége, Irma – akinek két gyereke volt, Sanyika és Izabella (ők is ott hancúroztak körülöttünk) – rengeteg hasznos tanáccsal látta el Beát. Elmondta, hogy mit és mennyit egyen a terhessége alatt, milyen tornagyakorlatokat végezzen, és hogyan készüljön fel a szülésre. Az est folyamán persze megjelent Adler bácsi a hegedűjével. Mi különböző pikáns diáknótákat harsogtunk, azt hiszem, hogy egy kicsit be is pityikáltunk. Az est végén Tibi félrehívott, és egy borítékot akart a kezembe nyomni, amit én a leghatározottabban visszautasítottam. Mint

mondtam, erről szó sem lehet, kizárólag barátságból segítettem neki. Erősködésére nagyon határozottan azt mondtam: ha akarja, elteszem a borítékot, de akkor az életben többet szóba nem állok vele. Erre nagyot nevetett, a kezembe csapott, és visszavette a borítékot.

Hazamenet Beával is megbeszéltem az esetet. Ismerve anyagiasságát kicsit csodálkoztam azon, hogy egyetértett velem, miszerint helyes volt visszautasítani a hálapénzt, hiszen már nem olyan köztünk a viszony. Igaz, furcsálltam, hogy a végén még hozzátette, „jobb talonban tartani a háláját, sohasem tudhatjuk, hogy mikor lesz rá szükség.”

Almási Tibi vacsorája után pont egy héttel született a kisfiunk. Közös megegyezéssel a Tibor nevet adtuk neki tekintettel arra, hogy Beának és nekem sem tetszik a Benedek, más férfinév pedig nem volt kéznél. Természetesen Tibi lett a kereszta. A kicsi érkezése teljesen felforgatta az életünket. Anyósom odaköltözött hozzánk, úgymond segíteni a lányának, de ez abban merült ki, hogy mindkettőnknek (de főleg nekem) utasításokat osztogatott egész nap, majd elmondta, hogy mit csináltunk rosszul. Ő maga szinte semmit nem csinált, de egy kápó szigorúságával és kegyetlenségével követte minden mozdulatunkat. Az átvirrasztott éjszakák és anyóspajtás állandó felügyelete annyira kiborítottak, hogy elhatároztam: kirúgom a nyanyát. Szerencsére Bea sem nagyon kifogásolta az ötletet, mert őt is túl sokat szekálta már. Épp mély lélegzetet vettem, hogy a tőlem telhető legfinomabb modorban közöljem Olga mamával: köszönjük eddigi áldozatvállalását, de úgy gondoljuk, hogy további munkájára már nincs szükségünk, valahogy mi is felneveljük ezt a kis gyereket. Ha netán szükség lesz bölcs útmutatásaira, akkor majd szólunk. Ebben a pillanatban megszólalt a nemrég bevezetett telefonunk.

Tibi hívott, és közölte, hogy nagy híre van a számomra. Sikerült megdumálnia a városi párttitkárt, Abrudán elvtársat, hogy vegyenek fel. – Nem volt könnyű, mert utasítás van rá, hogy csak nőket és fizikai dolgozókat vehetünk fel, de Abrudán elvtárs a kedvedért hajlandó kivételt tenni. Csak hebegtem össze-vissza. De Tibikém, erről nem volt szó (én). Szóra sem érdemes, apafej (ő). De én nem is akarok párttag lenni (én). Hülyékkel nem tárgyalok (ő). Amint anyósom a párttagságról hallott, a nyakamba ugrott, és nagy hevületében szájon csókolt (persze csak tévedésből). Bencikém, drága Bencikém, az Isten áldjon meg! De örülök! Istenem, milyen nagy dolog is manapság a párttagság. Hát, hiába, jó hozzád az Isten (Olga mama). De azért mégiscsak furcsa, hogy nekem nem szólt semmit Tibi (én). Őt is áldja meg az Isten (Olga mama).

Nem húzom tovább a történetet. Beléptem a pártba, mert egy ilyen ajánlat visszautasításának sejthetően rossz következményei lettek volna,

anyósom pedig még három hónapig ottmaradt nálunk. A legérdekesebb az volt, hogy Almási Tibi ezt a dolgot maximális jóhiszeműséggel vezényelte le. Fel sem merült benne, hogy nekem elvi, politikai vagy erkölcsi fenntartásaim lehetnek a párttagsággal szemben. Szerinte ennek a státusnak az egyetlen következménye az, hogy bizonyos védettséget ad az embernek. Számára a párttagságnak egyáltalán nem volt ideológiai tartalma. Ekkor értettem meg, hogy felvételem a Tranzit Kommunista Pártba tulajdonképpen Tibi hálájának kifejezése volt azt követően, hogy visszautasítottam a borítékot, amelyet az autója megbuherálásáért ajánlott fel. Talán mégis jobb lett volna elfogadni azt a borítékot – gondoltam.

Bungaló

Az idő, ha lassan is, de telt. Én kezdtem magam egyre jobban és mind nagyobb biztonságban érezni. Rájöttem, hogy mi a fontos a munkahelyemen és mi nem. Igyekeztem minimális szinten elvégezni a munkámat és megfelelni az elvárásoknak. Megértettem, hogy a főnökök nem szeretik, ha ötleteiddel zavarod őket. Számukra minden, ami eltér a szokványostól, amit nem tudnak rutinból megoldani, és amire nincs precedens, az veszélyes. Másfelől, ha őket nyaggatják valamivel fentről, az abszolút prioritás. Akkor mindent félretéve dolgozni kell a problémán helyettük is. Ez olykor ugyan fárasztó lehet, de megéri, mert ha egy kérdésre kizárólagosan én tudok válaszolni, akkor nélkülözhetetlenné válok. A főnököknek kevés dolgra van szükségük, de ha az a néhány nem áll rendelkezésükre naprakészen, akkor kiakadnak. Ehhez tartottam magam. Azt tettem csak, ami látszik, és ami a főnökségnek fontos. A többit lepasszoltam, elástam, elkerültem, elszabotáltam. Egy idő múlva rájöttem, hogy prima, kényelmes állásom van. Rendszerint 10 előtt rá nem tettem a kezem semmire, és déli 1 órára elvégeztem a munkámat. Volt időm kávézgatni, beszélgetni, felszedni a híreket. Érdekes viszont számomra, hogy a Szabad Európa Rádiót már nem hallgattam olyan rendszerességgel, és ha mégis tettem, akkor sem kommentáltam a gyárban. Ma sem tudom, hogy miért. Akkor azt hittem, hogy nem jut rá időm. Ma már azt hiszem, hogy ez másként volt. Tibi révén közelebb kerültem a rendszerhez. Ahhoz, amelyikről Kalkula doktor beszélt. (Apropó, vele is elhanyagoltam a kapcsolattartást.) Ebben a helyzetemben kényelmetlen lehetett nekem a rendszer viselt dolgairól tudomást szerezni. Ezt csak utólag és még magamnak is félve vallom be, de azt hiszem, hogy tudat alatt így volt.

Persze nem voltam én a rendszer aktivistája. Még kevésbé hittem benne. Azt hiszem, hogy inkább különbékét kötöttem vele: ő élni hagy engem, én pedig nem firtatom a természetét. Passzív ellenállóból passzív támogató lettem. A konformizmus... mit konformizmus, megalkuvás, az nem egyszeri esemény. Hosszú és leheletfinom folyamat végén következik be szinte észrevétlenül. Tulajdonképp nem is az ember saját, szuverén döntéséről van szó. Körülötte mindenki kéri a jussát. A feleség, az anyós, a gyermek és nem kevésbé a kényelemszeretet, a konfliktusoktól való félelme, a kapcsolatai. Aztán egyik nap csak egy mondatot hallgat el, másnap tesz egy gesztust, harmadnap pedig „megfeledeznek” a rádióadásról, míg nem ezek az apróságok összeállnak, természetes reflexekké válnak. Valahogyan így történt ez velem is.

Ugyanakkor nagyon zavart és alkalmazkodásomat erősen lassította, hogy a diktatúra ekkor élte fel utolsó tartalékait, és ekkor vált a legkegyetlenebbé. A boltokban már szinte semmilyen élelmet nem lehetett kapni. Anyósom gyakorta mondogatta, hogy ha Tibi nem lenne, hát mi éhen halnánk, de így dúskálunk mindenben. Áldja meg az Isten Tibit is meg a pártot is mindenért, amit szereznek nekünk. Egyszer Tibivel próbáltam erről beszélni. Mondtam neki, hogy a mi viszonylagos jólétünk nem takarhatja el szemünk elől a valóságot. Az ország egyre szegényebb. Az emberek – nem mi – nélkülöznek. Gondolnunk kellene arra is, hogy mi lesz itt ezután. Tibi szerint itt nem lesz semmi. A rendszer olyan erős, hogy nem lehet megdönteni. Minden jelentős pozíciót elfoglaltak, minden a kezükben van, és mindenkit ellenőriznek. Ez még száz évig fog tartani. Nem a mi dolgunk ez – tette hozzá. Éreztem, hogy vissza kellene vágnom. Elmondjam, hogy de igenis, ez a mi dolgunk is. Jó, hogy a magunk és a családjaink dolgát megoldottuk (bár tulajdonképpen ő oldotta meg), de azért jó lenne, ha legalább a belső szabadságunkat nem adnánk fel. A rendszer megdöntése mindenkinek jó lenne. Heti egy kiló húsért nem érdemes belenyugodni a diktatúrába. Ezt akartam neki mondani vagy talán még többet is, de végül nem mondtam semmit, és ezzel azt a benyomást keltettem, mintha elfogadtam volna a véleményét.

Másfelől viszont örültem annak, hogy végre eligazodom az életem dolgai közt, és ezzel elégedett voltam. Tibikém szépen fejlődött. Napról napra több örömet szerzett. Értelmes és viszonylag csöndes gyerek volt, amiért szerencsésnek éreztem magam. Rengeteg mesét olvastam neki, és ezt hihetetlen ragaszkodással hálálta meg. Kétéves lehetett, amikor eldöntöttük Beával, hogy egy testvérkével ajándékozzuk meg. Bea már az első hónapban teherbe esett azt követően, hogy nem védekeztünk. Boldog

voltam. Titkon azt reméltem, hogy lányom lesz. Egy fiú és egy lány. Így kerek a világ.

Tibivel rendszeresen összejártunk. Olykor csatlakozott hozzánk egy másik család is, Kertészék. Ők nem a gyárban dolgoztak. Kertész Pali a városi pártbizottság kulturális ügyekért felelős titkára volt és Tibi jó barátja. Egyszer megkértek, hogy tervezek egy díszletmozgató mechanizmust. A párt megalakulása 65-ik évfordulója alkalmából szerveztek egy nagyszabású előadást a kultúrházban, és annak keretében mutattak be egy akkoriban divatos, úgynevezett tematikus táncot. Az előadás a pantomim és a sportgimnasztika elég visszataszító keveréke volt. Arról szólt, hogy a Föld még ki sem hűlt, de a tranzitok már itt táncoltak rajta (valószínűleg azért kapkodták úgy a lábaikat), tehát itt ősidők óta tranzitok élnek, akik dolgoztak, ha kellett, harcoltak, és megvédték Tranzíciát a töröktől, magyartól, oroszától, némettől vagy akitől éppen kellett. Így jutottak el a derék tranzitok a diktátor érájáig, ahol boldogan teljesítik ki évezredek álmaikat, miközben dicsőítik a ragyogó szellemű pártfőtőkárt. Ugyanazok a tranzitok dolgoztak, táncoltak harcoltak stb., de a történelmi korok és a díszletek változtak körülöttük, ezért volt szükségük díszletmozgató gépezetre. A színen ugyanis folyamatosan váltották egymást a várak, gyárak, szekerek, tankok és emelődaruk. Jó sok munka volt vele, de tudtam, hogy ez abszolút prioritás (ha elszabom, akkor szabotőrnek minősítenek), ezért mindent félretettem, és határidőre elkészültem a díszletmozgató masinával. Kertész elvtárs el volt tőle ragadtatva. Szerinte nemcsak Abrudán elvtársnak, de még Sass elvtársnak, a megyei párttitkárnak is leesik az álla, ha meglátja, őt pedig talán kitüntetik. Nos, ez utóbbinak nem esett le az álla, merthogy Abrudán elvtárs nem tudta kilobbizni, hogy a jeles párteseményt Füzeshalmon és ne Romváron ünnepeljék meg. Ettől függetlenül azonban a főnökség el volt ragadtatva a látványtól, s innentől kezdve Kertész Pali is a baráti körömhöz tartozott.

Egyik nap azzal jön hozzám Tibi, hogy kaphatunk fejenként 50 ár földterületet a város határában. Ha ügyesek vagyunk – márpedig azok vagyunk –, akkor el tudjuk intézni, hogy egymás mellett legyenek a telkeink. Ennek két előnye lesz. Egyrészt bevethetjük a legszükségesebbekkel, és egy kalap pénzt takarítunk meg, másrészt pedig építhetünk oda egy jópofa kis bungalót. Na jó, nagy bungalót. Egy hétvégi házat pincével (tette hozzá kacsintra). No, mit szólsz (Tibi)? Kell ez nekünk? Most akarsz parasztot csinálni belőlem, amikor végre mérnök lettem? (én). Tiszta egy hülye vagy. Nem az a lényeg, hogy túrjad a földet. A lényeg a bungaló (Tibi)! Nem vagyok olyan típus. Ha bulizni akarok, otthon is meg tudom oldani, fölösleges dolog kicaplalni a város végére edényekkel és visszacaplalni a

mosatlannal (én). Nem érted. Nem az a lényeg, hogy te meg én ott szórakozzunk. Egy ilyen bungaló jó kis rejtőzködő másnak is. Na, peddzed már? Gondolod, hogy Kertész Pali, Abrudán elvtárs meg Sass elvtárs öltönyben és nyakkendőben születtek. Nekik talán nem jár egy kis lazítás a napi, heti munka után. De ők fontos emberek. Nem mehetnek be csak úgy a kocsmába. Rögtön rájuk szállnának a kéregetők. Meg aztán – férfiak vagyunk –, ha akad egy kis susztájuk, hát hol intézzék el? Csak nem mennek szállodába? Ne hülyéskedj! Aztán ez nekünk is jó lesz. Tudod, hogy van. Egy jó szó, egy telefon sokat ér manapság (Tibi).

A folytatást, gondolom, kitalálták az ügyész urak. Minden ellenérzésem dacára nekifogtunk a bungalónak, ami természetesen nem az volt, hanem a viszonyokhoz képest fényűzően berendezett hétvégi ház, amelyet bárkikor elfogadtam volna családi háznak is. A költségek minimálisak voltak, tekintettel arra, hogy Tibi, Kertész Pali, de főleg Abrudán elvtárs kapcsolatai pótolták az anyagi ráfordítást. Hol a cserealkatrészgyár munkásai, hol pedig katonák segédkeztek az építkezésen. Az építőanyag is szinte ingyen volt, ha valami elfogyott, a Műszaki Anyagi Alap Megyei Vállalattól azonnal küldték az utánpótlást. Az érdekes az, hogy közben magam is megismerkedtem a kulcsemberekkel, sokszor azon kaptam magam, hogy már nincs is szükségem Tibi segítségére, magam viszem a szilvapálinkát vagy a téliszalámit, és hozom a téglát vagy a cementet.

Délutánonként mi is dolgoztunk az építkezésen. Ennek azonban már nem olyan volt a hangulata, mint az Skoda-buherálásnak. Valami idegen érzés költözött be a lelkembe és a barátságunkba. Még magamban sem mertem ezt az idegen dolgot kielemezni. Nyugtattgattam, pontosabban hitegettem magam, hogy minden jól van. Pedig sejtéseknél több élt bennem arról, hogy valami még sincs jól. Akkoriban volt egy álmom. Most is pontosan emlékszem minden részletére. Egy szép erdei úton mentünk Beával és Tibikével. Egyszer egy kanyarban feltűnt egy másik ösvény, ami egy számócabokorhoz vezetett. Szóltam Beának, hogy menjenek csak nyugodtan tovább, én szedek egy kis számócat. Letértem az útról az ösvényre. A számóca nagyon finom volt, de láttam, hogy távolabb szeder és málna is van. Gondoltam, elfutok odáig. Nagyon mohó voltam, és megtömtem minden zsebemet erdei gyümölcsökkel. Közben éreztem, hogy sietnem kellene vissza, mert Beáék már messze járhatnak, de mindig halogattam az indulást, hogy újabb gyümölcsöket szedhessek. Közben láttam, hogy az ösvény, amelyen jöttem, egyre keskenyebb lesz, és végül eltűnik a fák között. Kétségbeesetten kerestem a kiutat, de már nem találtam. Aztán Tibikét hallottam, amint kiált utánam, de én nem tudtam neki válaszolni. Rettenetes álom volt. Amikor felébredtem, teljesen le voltam

izzadva. Féltem kielemezni ezt az álmot. Erről azonban Tibivel nem beszélhettem és Beával sem. Néhányszor tettem rá kísérletet, de egyikük sem értett meg. „Ne lelkizz itt nekem, apafej! Örülj, hogy nem döglött halat kell enned vasárnap ebédre!” (Tibi). „Végül is nincsen abban semmi rossz, ha mi jobban élünk, mint mások” (Bea).

A bungaló az akkori körülmények között rekordidő alatt és a kor műszaki színvonalánál jobb minőségben készült el. Formálisan az enyém is volt, de nem éreztem magam tulajdonosnak. Inkább ügyvezetőnek. Mondanom sem kell, hogy a bungaló teljes bútorzatát, konyhai felszerelését, étkezésletét a megszokott eljárás szerint ingyen kaptuk meg, csak a kenőpénzt (pontosabban kenőpálinkát, kenőszalámit, kenőkávét stb.) kellett állnunk, de azt Tibi – és újabban én – könnyűszerrel kiforgattuk a cserekereskedelemből, aminek nagy lendületet adott az a körülmény, hogy Margitházán – Füzeshalomtól alig 35 kilométerre – megnyitottak egy kőolaj-finomítót. Onnan korlátlan mennyiségben lehetett lopni gyengébb minőségű benzint, amihez ha hozzáadtak valami oktánszámnövelő adalékanyagot (vagy csökkentőt?), akkor a benzint minden további nélkül lehetett üzemanyagként használni. Akinek Trabantja volt, az még szerencsésebb volt, mert abba közvetlenül, mindenféle kezelés nélkül is bele lehetett tölteni. Az üzemanyag pedig – olyan körülmények között, amikor havonta 15 literre korlátozták a megvásárolható mennyiséget – igazi kemény valuta volt. Tibi hamar kiépítette a kapcsolatait a finomítóban, és előbb 20 literes katonai bádogganákban, majd 100, sőt 200 literes hordókban szállította Füzeshalomra a drága vegyszert. Egyszer azt találtam mondani Tibinek, hogy milyen hülye ez a mi rendőrségünk. Tonnaszám lopják az üzemanyagot az orruk előtt, és ők nem veszik észre. – Ugyan, pontos nyilvántartásuk van arról, hogy ki mennyi lötytyöt visz ki (Tibi). És nem csinálnak semmit? (én). Ne viccelj, 15 százalékot kapnak minden lopásból. Persze, aki nem jattol, vagy akiben nem bíznak meg, azt lefogják. De te ne izgulj, nálam minden rendben van (Tibi).

A házavatón ott volt Kertész Pali és Abrudán elvtárs is családostul. Csak Bea hiányzott, mert terhessége utolsó heteiben járt, és az orvos azt javallotta, hogy kerülje a megerőltetést, az éjszakázást. A vacsorát így Irma készítette, akinek egy asszony segített a gyár csomagoló részlegéről. Kezdetben igen protokollárisan indult a buli. Én Abrudán elvtárral addig csak hivatalos és nyilvános eseményeken találkoztam. Hiába biztatott, hogy tegezzem, sokáig következetesen abrudán elvtársaztam, amit láthatóan zokon vett. Később a hangulat – az alkoholfogyasztással egyenes arányban – egyre oldottabb lett. Tibi vicceket mesélt, én pedig felelevenítettem diákéletem adomáit – amelyeket Tibinek már sokadszor kellett elvi-

selnie, de minden alkalommal jóízűen nevetett rajtuk –, Kertész Pali pedig Sass elvtársat, később meg Pávait, a diktátor bértollnokát és ügyeletes alkalmi versfaragóját utánozta, amin láthatóan Abrudán elvtárs szórakozott a legjobban (én nem mertem nevetni, pedig Pali egészen jó imitátornak bizonyult). Ahogyan múlt az idő, és fogyott a bor, a beszéd fonálát egyre inkább Abrudán elvtárs ragadta magához. Előbb hosszan szónokolt arról, hogy sajnos nagy hiányosságok vannak a pártmunkában. A vezetés figyelmen kívül hagyja az emberek napi gondjait. Nem várható el valakitől, hogy az osztálynélküli kommunista társadalmat építse, ha alapvető szükségleteit nem látja kielégítettnek. Szerinte nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a szociális kérdésekre. Legyen mindenkinek lakása, munkahelye. Ne okozzon gondot az élelem és a ruházzkodás. Ha pedig mindez megvan, akkor el lehetne várni a munkástól is az öntudatot. Aztán – folytatta – annak sem látja értelmét, hogy a párt hamis puritánságot hirdet. Azért hamis, mert az emberek nagyon jól tudják, hogy a központi káderek egyáltalán nem aszkéták. „Hohó, sokat tudnék én erről mesélni” – mondta Abrudán elvtárs, és mesélt is. Előbb csak Sass elvtársról, később azonban a romvári elvtársakról, a Központi Bizottság tagjairól vagy póttagjairól, akik BMW motort tettek a fekete Daciájukba, hogy ne szúrjon szemet a nyugati kocsi. „Micsoda marhaság, hát miért nem hagyják az embereket halmozni? Kinek rossz az, ha az állampolgárok gazdagok? Hiszen az azt jelenti, hogy akkor az ország gazdag...” – így Abrudán elvtárs. Előadása legvégén – amikor már igencsak vörös volt az orra – beavatott bennünket titkaiba. Ő olyasmit hallott, hogy ez a dolog már nem megy így sokáig. Odafenn az elvtársak nagyon elszakadtak a tömegektől, és ezt a történelem nem tűri. Rövidesen a nép helyrerakja a dolgokat, de csak semmi ostobaság. Nem kell semmi feltűnés, semmi balhé, csak várjuk a pillanatot. Ha minden jól megy, az első és a második számú vezető lelép, a többiek pedig meghozzák a szükséges reformokat. Mert a nép ellen nem lehet... Hogy pontosan mit nem lehet a nép ellen, azt sohasem tudtuk meg, mert Abrudán elvtárs lefordult a székről és elaludt. A felesége, Gabi vitte haza. Abrudán elvtárs távozása után mi is asztalt bontottunk, hiszen senki nem merte az elhangzott gondolatokat sem megcáfolni, sem pedig továbbfűzni.

Előléptetés

Panni, ő a megvalósult álom. A kislányom már születésekor gyönyörű volt. Bea, de különösen én teljesen odavoltunk tőle. A Tibikével megszerzett rutin birtokában már sokkal szakszerűbben és ügyesebben vezényeltük le

a csecsemőkor minden hadműveletét. Ráadásul Pannival is nagy szerencsénk volt. Egyáltalán nem nehezítette meg a dolgunkat. Néhány gyermekbetegséget leszámítva szinte semmi gondunk nem volt vele. Második gyerekünk jöttével beteljesült a boldog családról alkotott eszményem. Két gyerek, egy fiú és egy lány, állami lakás és kényelmes munkahely (el is felejtettem mondani: a kocsi már be volt fizetve), mi jöhet még? Jöhetett.

Egy nap Abrudán elvtárs telefonált a gyárba és megkért, hogy a munkaidő lejárta után menjek be hozzá a városházára. – Akár máris mehetek – válaszoltam. – Nem olyan sürgős, és különben is jobb, ha akkor jössz, amikor már kevesebben vannak itt – figyelmeztetett Abrudán elvtárs. A bungalóavató óta nem voltam rossz viszonyban Abrudán elvtárral, de az a szívélyesség, amivel fogadott, meglepett. Még valódi kávéval is megkínált, ami a vendéglátás non plus ultrája volt akkoriban. Barátságosan érdeklődött, hogy mi újság van a cserealkatrészgyárban. Mondtam neki néhány általánosságot a tervteljesítésről, a beszerzési nehézségekről meg a minőségellenőrzés műszaki problémáiról. Ő azonban makacsul a hiányosságokat firtatta. Mi az, ami nem megy, és ki a felelős. Az igazság az, hogy amióta nem volt szívügyem a gyár, nem érdekeltek a nehézségek sem. Emlékezetből soroltam fel neki néhány rossz műszaki megoldást, amit még fiatal mérnökként meg akartam változtatni, de persze nem lett belőle semmi. Végül Abrudán elvtárs megunt. Félbeszakított, és azt mondta: – Látom, nem értesz engem. Akkor beszéljünk nyílt kártyákkal (a képzavar Abrudán elvtárs sajátja, de nem javítottam ki, mert a stílus alapján jobban érthető az ember). Az a helyzet, hogy értékelésünk szerint (Abrudán elvtárs mindig többes szám első személyt használt, ha a saját elképzeléseit nyilvánosan ismertette, de soha nem közölte, hogy rajta kívül még kinek a véleményét mondja) a cserealkatrészgyárban megérett a helyzet a változásra. Egyesek túlságosan is elkényelmesedtek ott. Mi úgy gondoljuk, hogy követ kell már dobni abba az állóvízbe. Egészen nyílt leszek: Petres Dániel már kifutotta a lehetőségeit. Nem mondom, hogy nincsenek érdeimei, de ő már plafonálódott. Új szemléletre van szükség. Persze azt te is tudod, Bence, hogy ez nem megy egyik napról a másikra. Mindennek megvan a koreográfiája. Pártunk a fokozatosság elvét követi. Első lépésben a közvetlen munkatársait cseréljük le. Ott kell lennünk a közelében, tudnunk kell róla mindent, és akkor hamarabb fogást találunk rajta. Mert az a helyzet, hogy Petresnek igen jó kapcsolatai vannak odafönn. Nekünk tényekre van szükségünk ahhoz, hogy elengedjék a kezét. És akkor már szabad az út. Nos, arra gondoltunk, hogy első lépésben téged neveznénk ki főmérnöknek. Ne, ne szabadkozz, én tudom, hogy alkalmas vagy rá, most ne szakíts félbe. Bárdossynak (az akkori főmérnöknek) nincsen *háta*.

Ennek utánajártam. Hogy minden szabályszerű legyen, fog jönni egy minisztériumi ellenőrző brigád. Ők majd kimutatnak néhány alapvető hiányosságot a Petres–Bárdossy tandem tevékenységében, és meghozzák a döntést ez utóbbi menesztéséről. Ez kemény figyelmeztetés lesz Petresnek is, aki tudni fogja, hogy te a mi emberünk vagy. Tudom, hogy nem vagytok a legjobb viszonyban, de ez most csak jó. A te feladatod ebben az első lépésben az lenne, hogy összeállíts egy anyagot a brigád számára. Gondolhatod, hogy azok az emberek egy hét alatt nem találhatnak meg minden disznóságot, amit ezek elkövettek, s különben is Petres ért a nyomok eltüntetéséhez. De ha tőled megkapják az adatokat arról, hogy mit keressenek, akkor mindjárt más a helyzet. És aztán eljött az ideje már a te előléptetésednek is. Nem igaz? Ja, apropó pénteken lesz egy kis dolgom a bungalóban. Megkérlek, hogy szombat reggelig ne menj arrafelé. Menjtek inkább moziba. He-he!

– Nézze, Abrudán elvtárs, a bungalót akkor használhatja, amikor csak akarja, én többet az életben oda be nem teszem a lábam. Elegem volt abból is és mindenből, ami annak a felépítéséhez tapad. Ami pedig az előléptetésemet illeti: nézze, nekem van egy értékrendem. Ebben első helyen van a becsület. Ha becsülettel, munkával tisztességesen előreléphetek a szakmai ranglétrán, akkor megteszem. Ha nem, hát nem. Maradok életem végéig technológus mérnök. Arról pedig, hogy én spicelkedjek, besúgjak másokat azért, hogy a helyüket elfoglaljam, tegyen le Abrudán elvtárs. Felejtse el, és felejtse el engem is. Én nem vagyok a maga embere, én nem vagyok ennek a rendszernek az embere. A viszontlátásra, Abrudán elvtárs! – igen, ezt kellett volna akkor mondanom, de csak szerényen elmosolyodtam és azt hebegtem, hogy nagyon köszönöm a megtiszteltetést, Abrudán elvtárs, és ezzel kioldalogtam a hatalmas – legalábbis akkor én még annak tartottam – irodából.

Az Abrudán elvtársnál tett látogatásomról senkinek, még Beának sem beszéltem. Ennek ellenére az volt az érzésem, hogy a gyárban mindenki tud róla. Bármilyen információra volt szükségem, készséggel átadták. Persze nem kellett nagy fantázia hozzá, hogy rájöjjenek, miért érdekelnek engem bizonyos kimutatások, számlák, minőségbiztosítási lapok. Olyan érzésem volt, mintha a cinkosság velem általánossá vált volna. Egyébként később rájöttem, hogy ez alapigazság. Ha a népek megérik, hogy a főnöknek inog a széke, akkor rendkívül szorgalmasan dolgoznak azért, hogy ki is billentsék belőle. Nem feltétlenül azért, mert minden főnök rossz. De az impériumváltással a beosztottak mindig lélegzetvételhez jutnak, és reménykedhetnek abban, hogy az új főnök kegyesebb lesz hozzájuk és tartózkodóbb a többiekhez.